

Warszawa, 19-04-2024 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Valeri Vachev

XI.801.12.2021.JJ

Pan
Cezary Tomczyk
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Obrony Narodowej
ePUAP
dwszdr.kierownictwo@mon.gov.pl

Szanowny Panie Ministrze!

Rzecznik Praw Obywatelskich na mocy art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania¹ analizuje, monitoruje i wspiera realizację zasady równego traktowania w Polsce. Wobec powyższego pragnę zwrócić uwagę Pana Ministra na sytuację dostępu do służby wojskowej osób transpłciowych.

Jednym z postulatów Rzecznika zawartym w raporcie: „Sytuacja prawna osób nieheteroseksualnych i transpłciowych w Polsce. Międzynarodowy standard ochrony praw człowieka osób LGBT i stan jego przestrzegania z perspektywy Rzecznika Praw Obywatelskich”, opublikowanym w 2019 r. w ramach serii „Zasada równego

¹ Dz.U. z 2023 r. poz. 970.

traktowania. Prawo i praktyka”², była zmiana rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 stycznia 2018 r. w sprawie orzekania o zdolności do czynnej służby wojskowej oraz trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach³ poprzez usunięcie „transseksualizmu” z listy chorób uniemożliwiających czynną służbę wojskową.

Ponadto na utrudniony dostęp do służby wojskowej osób transpłciowych Rzecznik zwracał już uwagę w wystąpieniu do Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 maja 2020 r. przedstawiając analizę stanu prawnego oraz rekomendację dotyczącą nowelizacji przepisów ograniczających osobom transpłciowym dostęp do służby wojskowej⁴. We wskazanym wystąpieniu Rzecznik podnosił, że w dniu 18 czerwca 2018 r. Światowa Organizacja Zdrowia opublikowała aktualizację Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych. W obecnej wersji – ICD 11 – transpłciowość, w tym transseksualizm, zostały usunięte z listy zaburzeń psychicznych⁵. Dnia 25 maja 2019 r. Zgromadzenie Ogólne Światowej Organizacji Zdrowia jednomyślnie przyjęło nową klasyfikację, zobowiązując tym samym państwa członkowskie, w tym Polskę, do jej wdrożenia⁶. Należy podkreślić, że argumentacja przytoczona we wskazanym wystąpieniu pozostaje aktualna.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 marca 2024 r. w sprawie orzekania o zdolności do służby wojskowej i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach⁷, które weszło w życie w dniu 28

² Zob. https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Sytuacja_prawna_raport_ZRT.pdf [dostęp: 2 kwietnia 2024 r.].

³ Dz.U. z 2018 r. poz. 258.

⁴ Zob. wystąpienie do Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 maja 2020 r., dostęp pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Do%20MON%20ws%20sytuacji%20LGBTI,%2014.05.2020.pdf> [dostęp: 2 kwietnia 2024 r.].

⁵ Klasyfikacja dostępna w angielskiej wersji językowej na stronie: <https://icd.who.int/en> [dostęp: 2 kwietnia 2024 r.].

⁶ Rezolucja z dnia 25 maja 2019 r. nr A72/VR/7, dostępna w wersji elektronicznej w angielskiej wersji językowej na stronie: https://apps.who.int/gb/e/e_wha72.html#top [dostęp: 28 marca 2024 r.].

⁷ Dz.U. z 2024 r. poz. 466 (dalej jako: „rozporządzenie MON”).

marca 2024 r., „transseksualizm” i „obojnactwo” ponownie wymienione są jako choroby i ułomności będące podstawą do orzeczenia przez komisję kategorii „E” lub „N” oznaczających całkowitą, trwałą lub czasową niezdolność do czynnej służby wojskowej. „Transseksualizm” i „obojnactwo” widnieją w wykazie chorób lub ułomności uwzględnianych przy orzekaniu o zdolności do służby wojskowej oraz służby poza granicami państwa, a także o ograniczonej zdolności do pełnienia zawodowej służby wojskowej w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i rodzajach wojsk oraz na określonych stanowiskach służbowych wraz ze wskazaniem kategorii zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz warunkach orzeczenia o tych sprawach (załącznik nr 1 do rozporządzenia) oraz w wykazie chorób i ułomności uwzględnianym przy orzekaniu o zdolności do pełnienia służby w rodzajach wojsk i służb oraz na stanowiskach służbowych i funkcjach wojskowych wymagających szczególnych predyspozycji zdrowotnych oraz warunkach orzekania w tych sprawach (załącznik nr 2 do rozporządzenia).

W ocenie Rzecznika stan prawny ograniczający dostęp do służby wojskowej osobom transpłciowym i interpłciowym stoi w sprzeczności z aktualnym stanem wiedzy medycznej⁸ oraz z Zaleceniami Komitetu Ministrów Rady Europy sprawie praw człowieka członków sił zbrojnych z 2010 r.⁹ i może być uznany za przejaw dyskryminacji ze względu na tożsamość płciową. Chciałbym również zwrócić uwagę, że ze względu na ich przestarzałość, odchodzi się od terminów „transseksualizm” i „obojnactwo”, które to pojęcia zostały użyte w rozporządzeniu MON z 25 marca 2024 r., na rzecz określeń „transpłciowość” i „interpłciowość”.

Mając na uwadze, że zgodnie z obowiązującym do niedawna (tj. 14 czerwca 2022 r.) rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 czerwca 2015 r. w sprawie orzekania o zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (Dz.U. z 2015 r. ⁸ Zgodnie z W Międzynarodową Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-11.

⁹ Zalecenia CM/Rec(2010)4 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie praw człowieka członków sił zbrojnych, przyjęte przez KMRE dnia 24 lutego 2010 r. na 1077 posiedzeniu Komitetu Delegatów Ministrów (dalej: „zalecenia KMRE”). Zgodnie z punktem 77 zaleceń KMRE: W kontekście pracy i życia zawodowego członków sił zbrojnych, jak również w związku z dostępem do służby w siłach zbrojnych, niedopuszczalna jest dyskryminacja związana z ich prawami człowieka i wolnościami i wynikająca z takich powodów jak płeć, orientacja seksualna, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie lub **z jakichkolwiek innych przyczyn.**

poz. 761) „transseksualizm” nie stanowił przeszkody do pełnienia służby wojskowej, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2023 r. poz. 1058), uprzejmie proszę Pana Ministra o udzielenie informacji, z jakich powodów „transseksualizm” w rozporządzeniu MON z 25 marca 2024 r. ponownie został uznany za przesłankę dyskwalifikującą w kontekście zawodowej służby wojskowej. Uprzejmie proszę również o wyjaśnienie, w jaki sposób i na jakiej podstawie faktycznej zróżnicowane cechy płciowe (interpłciowość - „obojnactwo”) oraz transpłciowość („transseksualizm”) miałyby stanowić przeszkodę do pełnienia służby wojskowej.

Łączę wyrazy szacunku

Valeri Vachev

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pani Katarzyna Kotula

Ministra do spraw Równości

ePUAP